

Giganci Nauki

<https://gigancinauki.pl/gn/biogramy/82450,Blaton-Jan-Antoni.html>
2022-10-06, 13:29

Blaton Jan Antoni

BLATON Jan Antoni (16 V 1907, Sporysz k. Żywca – 17 V 1948, Tatry), fizyk. Syn Stanisława, ślusarza, i Anny z domu Hensler.

Ukończył gimnazjum w Bielsku, następnie studiował na Politechnice Lwowskiej, najpierw budownictwo (1925–28), potem fizykę (1928–31) pod kierunkiem W. Rubinowicza, którego był najwybitniejszym uczniem. Uczestnictwo w akademickim ruchu lewicowym i krótkotrwałe pozbawienie wolności (1929) za kolportaż ulotek, uniemożliwiło mu objęcie asystentury u Rubinowicza. W 1931 opublikował teorię przejść dwufotonowych i procesów trójfotonowych; ta pionierska praca wyprzedzała możliwości eksperymentalne o ponad 30 lat. Rozwinął także teorię dyspersji linii kwadрупolowych.

W 1932–33 B. odbył studia uzupełniające w Monachium i Zurychu. W 1933–35 był asystentem na Uniw. Stefana Batorego w Wilnie, i tam się habilitował. Nie mogąc liczyć na awans akademicki, gdyż wszystkie katedry fizyki w Polsce były już obsadzone, zdecydował się przyjąć w 1936 stanowisko dyrektora Państwowego Inst. Meteorologicznego w Warszawie. Bardzo szybko zgłębił nową tematykę, zreorganizował badania w instytucie i opublikował dwie wartościowe prace z meteorologii dotyczące dynamiki atmosfery.

Podczas okupacji B. brał udział w tajnym nauczaniu na konspiracyjnym UW. Już w X 1944 przedostał się do Lublina i brał udział w tworzeniu UMCS. Objął tam Katedrę Fizyki Ogólnej, a potem Katedrę Fizyki Teoretycznej. Od jesieni 1946 był profesorem UJ.

Najważniejsze badania B. dotyczyły multipolowego promieniowania elektromagnetycznego. Wraz z H.

Niewodniczańskim odkrył i opisał magnetyczne promieniowanie dipolowe („Physical Review” 1933, Vol. 45). Było to jedno z najważniejszych osiągnięć fizyki w Polsce w okresie międzywojennym.

Po wojnie B. zajął się teorią mezonów i zderzeniami cząstek przy energiach relatywistycznych. Podczas pobytu w 1948 w Inst. Nielsa Bohra w Kopenhadze napisał na ten temat obszerną rozprawę. Została ona opublikowana pośmiertnie (1950) przez Duńską Akad. Nauk i była wielokrotnie cytowana przez następne dziesięciolecia (np. E. Byckling, K. Kajantie: *Particle Kinematics*, Londyn 1973). Zginął tragicznie w okolicach Świnicy podczas wycieczki w Tatry.

Śródka.

W. Rubinowicz: *Jan Błaton*, „Acta Physica Polonica” 1950, nr 10; Z. Mikulski: *Jan Błaton (1907–1948) – ostatni dyrektor Państwowego Instytutu Meteorologicznego – w 100 rocznicę urodzin*, „Przegląd Geofizyczny” 2007, nr 52.

Andrzej Kajetan Wróblewski

[Poprzedni](#)
[Następny](#)